

KANCELARIA PIEKARSKI & PARTNERZY

25-516 Kielce, Al. IX Wieków Kielc 6/4

tel. (41) 34-155-84

kom. 608 31-32-17

e-mail : kancelariapiekarSKI@gmail.com

NIP 657-145-43-29 Regon 292420862

Nr konta Kredyt Bank S.A. O/Kielce
69 1500 1458 1214 5003 0912 0000

Kielce, dnia 5 lipca 2013 r.

Trybunał Konstytucyjny

Al. Szucha 12a

00-918 Warszawa

Skarżący:

K K

Zam.

reprezentowany przez

r.pr. Mieczysława Piekarskiego

numer wpisu na listę radców prawnych: KL-K-625

Kancelaria Piekarski & Partnerzy

Al. IX Wieków Kielc 6 lok. 4

25-516 Kielce

SKARGA KONSTYTUCYJNA

wraz z wnioskiem o wydanie postanowienia

o tymczasowym zawieszeniu lub wstrzymaniu wykonania zaskarżonego orzeczenia

Działając w imieniu K K , na mocy udzielonego mi pełnomocnictwa, które przedkładałam w załączeniu, składam skargę konstytucyjną, w ramach której oświadczam, wnoszę i wywodzę, jak następuje.

I. Określenie przedmiotu skargi konstytucyjnej

1. Zaskarżam przepis art. 745¹ § 1 i ustawy z dnia 17 listopada 1964 roku Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 296 ze zm., dalej: k.p.c.).
2. Zaskarżonemu przepisowi zarzucam naruszenie przepisów art. 64 ust. 1 w z. z art. 45 ust. 1 w zw. z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

II. Określenie podstaw skargi konstytucyjnej

1. Skarżący łączy naruszenie przysługujących mu praw konstytucyjnych z postanowieniem Sądu Okręgowego w K z dnia marca 2013 r., wydanym w sprawie pod sygn. akt w brzmieniu skorygowanym postanowieniem Sądu Apelacyjnego w K z dnia kwietnia 2013 r., wydanym w sprawie
2. W ocenie skarżącego, powołane wyżej orzeczenie naruszyło jego prawo do własności (art. 64 ust. 1 Konstytucji) i prawo do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji), w związku z wynikającymi z zasady demokratycznego państwa prawa (art. 2 Konstytucji) następującymi zasadami: zasadą przyzwoitej legislacji, zasadą sprawiedliwości proceduralnej i zasadą dostatecznej określoności przepisów prawa.
3. Orzeczenie określone w punkcie 1 prowadzi do naruszenia konstytucyjnych praw skarżącego w następujący sposób.

Skarżący jest wierzycielem spółki K Spółka Akcyjna w K (obecnie - w upadłości układowej) na kwotę zł. Wierzytelność powoda została potwierdzona tytułem egzekucyjnym w postaci nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym wydanego przez Sąd Okręgowy w K dnia marca 2012 r. w sprawie pod sygn. akt

W toku postępowania rozpoznawczego skarżący, na podstawie nieprawomocnego nakazu zapłaty, w oparciu o przepis art. 492 § 1 k.p.c., uzyskał zabezpieczenie wierzytelności w postaci hipoteki przymusowej na nieruchomości dłużnika. Hipoteka przymusowa została wpisana w dniu maja 2012 r. na stanowiącej własność dłużnika nieruchomości, objętej księgą wieczystą prowadzoną przez Sąd Rejonowy w K Wydział Ksiąg Wieczystych pod numerem Hipoteka została wpisana na pierwszym miejscu księgi wieczystej.

Hipoteka przymusowa została wpisana do kwoty zł. Natomiast wartość przedmiotowej nieruchomości niewątpliwie jest wielokrotnie wyższa niż wysokość hipoteki, ponieważ jest to nieruchomość o powierzchni aż ha. Ponadto jest to nieruchomość zabudowana budynkiem Należy więc uznać, że uzyskanie przez Skarżącego zabezpieczenia w postaci hipoteki przymusowej w zasadzie dawało mu gwarancję pełnego zaspokojenia wierzytelności objętej uzyskanym tytułem egzekucyjnym.

W dniu maja 2012 r. (dni po wpisaniu hipoteki przymusowej do księgi wieczystej) Sąd Rejonowy w K ogłosił upadłość spółki K Spółka Akcyjna w opcji układowej. W związku z faktem, iż wpis hipoteki przymusowej nastąpił przed ogłoszeniem upadłości dłużnika, wierzytelność Skarżącego na mocy przepisu art. 273 ust. 2 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze była wyłączona z układu w zakresie, w jakim znajdowała pokrycie w wartości przedmiotu zabezpieczenia (a więc w pełnym zakresie), przez co pomimo ogłoszenia upadłości dłużnika Skarżący mógł prowadzić egzekucję z jego majątku bez ograniczeń.

Nakaz zapłaty z dnia marca 2012 r., będący podstawą ustanowienia zabezpieczenia w postaci hipoteki przymusowej, uprawomocnił się dnia lipca 2012 r. Dnia sierpnia 2012 r. pełnomocnik skarżącego złożył w Sądzie Okręgowym wniosek o nadanie nakazowi zapłaty klauzuli wykonalności. Postanowienie o nadaniu nakazowi zapłaty klauzuli wykonalności zostało doręczone Skarżącemu w dniu sierpnia 2012 r. Niezwłocznie po uzyskaniu klauzuli wykonalności, tj. w dniu sierpnia 2012 r., pełnomocnik Skarżącego złożył wniosek o wszczęcie egzekucji na podstawie przedmiotowego nakazu zapłaty.

Pomimo złożenia wniosku o wszczęcie egzekucji, postanowieniem o którym mowa w punkcie 1, Sąd Okręgowy w K , powołując się na przepis art. 754¹ § 1 k.p.c., stwierdził upadek uzyskanego przez Skarżącego zabezpieczenia w postaci hipoteki przymusowej z mocy prawa z dniem sierpnia 2012 r. (data ta została w toku postępowania odwoławczego skorygowana na sierpnia 2012 r.).

Utrata przez Skarżącego zabezpieczenia w postaci hipoteki spowodowała, że wierzytelność objęta tytułem wykonawczym została na zasadach ogólnych objęta układem w postępowaniu upadłościowym dotyczącym spółki K Spółka Akcyjna. W rezultacie, szansa Skarżącego na pełne zaspokojenie przysługującej mu wierzytelności faktycznie przestała istnieć.

Powyższe oznacza, że za sprawą orzeczenia, o którym mowa w punkcie 1, zostało naruszone prawo Skarżącego do własności w aspekcie, w jakim odnosi się ono do ochrony praw wierzyciela i nakłada na ustawodawcę obowiązki: pozytywny – ustanowienia racjonalnej i celowej procedury ochrony praw majątkowych, oraz negatywny – powstrzymywania się od regulacji, które owe prawa mogłyby pozbawić ochrony prawnej lub ją ograniczać. Stało się tak dlatego, że pomimo iż Skarżący uzyskał nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym, na podstawie którego uzyskał zabezpieczenie w postaci hipoteki przymusowej, jak też pomimo iż Skarżący następnie niezwłocznie podjął wszystkie niezbędne kroki celem wszczęcia i wyegzekwowania przysługującej mu wierzytelności, w tym złożył wniosek o wszczęcie postępowania egzekucyjnego z zabezpieczonego mienia, to jednak stwierdzony został upadek zabezpieczenia w postaci hipoteki przymusowej, co w rezultacie doprowadziło do zaprzepaszczenia istniejącej do tego czasu możliwości pełnego zaspokojenia wierzytelności Skarżącego.

Również, za sprawą orzeczenia, o którym mowa w punkcie 1, zostało naruszone prawo Skarżącego do sądu w aspekcie, w jakim obejmuje ono prawo do odpowiedniego (racjonalnego) kształtowania procedury, zapewniającego możliwość prawnie skutecznej ochrony praw na drodze sądowej oraz efektywnego wykonania prawomocnego orzeczenia sądowego w postępowaniu egzekucyjnym (vide: wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 listopada 2010 r., K. 19/06). Sytuacja, w której zabezpieczenie w postaci hipoteki przymusowej na nieruchomości dłużnika upada z mocy prawa po upływie miesiąca od daty uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie, które podlegało zabezpieczeniu, niezależnie od tego, czy przed upływem tego terminu wierzyciel podjął dalsze czynności egzekucyjne, przesądza o tym, iż zabezpieczenie roszczenia w postaci hipoteki przymusowej jest zabezpieczeniem czysto iluzorycznym. Ta instytucja prawna

okazuje się nieracjonalna i całkowicie nieadekwatna do zamierzonych przez ustawodawcę funkcji.

4. Orzeczenie określone w punkcie 1 ma charakter ostateczny. Od orzeczenia tego, na podstawie art. 741 k.p.c., skarżącemu przysługiwało zażalenie. Skarżący skorzystał z tego środka odwoławczego, składając na przedmiotowe orzeczenie zażalenie do Sądu Apelacyjnego w K pismem z dnia marca 2013 r. Zażalenie to zostało oddalone postanowieniem Sadu Apelacyjnego w K z dnia kwietnia 2013 r. pod sygn. akt . Od orzeczenia określonego w punkcie 1 skarżącemu nie przysługiwały dalsze środki odwoławcze.
5. Orzeczenie kończące postępowanie w sprawie będącej podstawą skargi konstytucyjnej, tj. postanowienie Sadu Apelacyjnego w K z dnia kwietnia 2013 r. pod sygn. akt , zostało doręczone pełnomocnikowi Skarżącego w dniu 29 kwietnia 2013 r.
6. Orzeczenie, o którym mowa w ust. 1, zostało wydane na podstawie 754¹ § 3 w zw. z § 1 k.p.c., przy czym materialnoprawną podstawą rozstrzygnięcia jest wyłącznie przepis § 1 powołanego artykułu, gdyż to on przesądza o skutku w postaci upadku zabezpieczenia. Przepis § 3 stanowi zaś wyłącznie podstawę kompetencyjną dla Sądu do wydania orzeczenia o charakterze deklaratoryjnym, stwierdzającego upadek zabezpieczenia z mocy prawa.

III. Uzasadnienie skargi konstytucyjnej

Przepis art. 754¹ § 1 k.p.c. przewiduje, że co do zasady zabezpieczenie udzielone według przepisów tytułu II części II k.p.c. upada po upływie miesiąca od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie, które podlegało zabezpieczeniu. Przepis szczególny, zawarty w art. 754¹ § 2 k.p.c. przewiduje, że w niektórych przypadkach upada tylko wtedy, gdy uprawniony w terminie dwóch tygodni od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie nie wniósł o dokonanie dalszych czynności egzekucyjnych. Unormowanie to dotyczy jednak wyłącznie zabezpieczeń w postaci zajęcia ruchomości, wynagrodzenia za pracę, wierzytelności z rachunku bankowego albo innej wierzytelności lub innego prawa majątkowego (art. 747 pkt 1 k.p.c.) oraz w postaci ustanowienia zarządu przymusowego nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym obowiązanego albo zakładem wchodzącym w skład przedsiębiorstwa lub jego częścią albo częścią gospodarstwa rolnego obowiązanego (art. 747 pkt 6 k.p.c.). Z niewiadomych przyczyn nie dotyczy ono natomiast zabezpieczenia w postaci hipoteki przymusowej (art. 747 pkt 2 k.p.c.). Do hipoteki przymusowej stosuje się więc zasada ogólna wyrażona w 754¹ § 1 k.p.c., zgodnie z którą zabezpieczenie to upada po upływie miesiąca od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie, które podlegało zabezpieczeniu, niezależnie od podjęcia przez wierzyciela dalszych czynności egzekucyjnych.

Przedstawione uregulowanie całkowicie wypacza sens instytucji prawa procesowego, jakim jest hipoteka przymusowa. Istotą instytucji prawa procesowego, jakim jest zabezpieczenie powództwa, jest zapobiegnięcie uniemożliwieniu lub utrudnieniu wykonania orzeczenia zapadłego w sprawie (art. 730¹ § 2 k.p.c.). Zabezpieczenie w postaci hipoteki przymusowej powinno umożliwić – w razie zapadnięcia wyroku zasądzonego – zaspokojenie się przez wierzyciela z przedmiotu tej hipoteki.

W sytuacji, w której zabezpieczenie w postaci hipoteki przymusowej upada po miesiącu od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie, niezależnie od podjętych przez wierzyciela czynności egzekucyjnych (a więc nawet jeśli z przedmiotu hipoteki została wszczęta egzekucja) sprawia, że instytucja hipoteki przymusowej w ramach postępowania zabezpieczającego okazuje się całkowicie pozbawiona sensu. Zamierzoną funkcję mogłaby ona wypełnić tylko wtedy, gdyby możliwe było przeprowadzenie w całości i zakończenie postępowania egzekucyjnego obejmującego egzekucję z nieruchomości przed upadkiem zabezpieczenia, a więc w przeciągu miesiąca od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie. W obowiązującym stanie prawnym jest to oczywiście niemożliwe.

Broniąc jakiegokolwiek elementarnej racjonalności uregulowania art. 754¹ § 1 k.p.c. można by podnosić, że upadek zabezpieczenia w postaci hipoteki przymusowej na podstawie tego przepisu nie prowadzi do pokrzywdzenia wierzyciela, gdyż po uprawomocnieniu się orzeczenia uwzględniającego roszczenie, które podlegało zabezpieczeniu, wierzyciel uprawniony jest do żądania nowego wpisu hipoteki przymusowej na nieruchomości dłużnika, już w oparciu o prawomocny tytuł egzekucyjny (art. 109 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece) Jednakże okoliczność ta nie ma znaczenia dla oceny konstytucyjności rozwiązania przewidzianego w art. 754¹ § 1 k.p.c., gdyż możliwość wpisania hipoteki przymusowej na podstawie prawomocnego orzeczenia jest zupełnie niezależna od możliwości uzyskania zabezpieczenia w postaci hipoteki przymusowej. Innymi słowy, wierzyciel mógłby uzyskać hipotekę przymusową na podstawie prawomocnego orzeczenia sądowego zupełnie niezależnie od tego, czy w toku postępowania ubiegał się o uzyskanie zabezpieczenia w postaci hipoteki przymusowej, czy też nie. Przewidziany w art. 754¹ § 1 k.p.c. skutek w postaci upadku hipoteki przymusowej ustanowionej na zabezpieczenie roszczenia nie staje się bardziej racjonalne czy uzasadnione z tego tylko powodu, że po uprawomocnieniu się orzeczenia wierzyciel może wnosić o ustanowienie nowej hipoteki przymusowej.

Należy w tym miejscu zdecydowanie podkreślić, że możliwość ustanowienia hipoteki przymusowej na podstawie prawomocnego orzeczenia sądowego w wielu sytuacjach w żaden sposób nie chroni wierzyciela przed negatywnymi dla niego skutkami rozwiązania przyjętego przez ustawodawcę w przepisie art. 754¹ § 1 k.p.c. Będzie tak w szczególności w następujących sytuacjach:

1. Jeśli po ustanowieniu hipoteki przymusowej w trybie zabezpieczenia powództwa, a przed ustanowieniem hipoteki przymusowej w trybie zabezpieczenia roszczenia wynikającego z prawomocnego orzeczenia dłużnik dokona zbycia nieruchomości, wówczas ustanowienie tej drugiej hipoteki w ogóle nie będzie możliwe, a wierzyciel – pomimo uzyskanego uprzednio zabezpieczenia powództwa – utraci (niekiedy trwale) możliwość zaspokojenia się z przedmiotowej nieruchomości
2. Jeżeli po ustanowieniu hipoteki przymusowej w trybie zabezpieczenia powództwa, a przed ustanowieniem hipoteki przymusowej w trybie zabezpieczenia roszczenia wynikającego z prawomocnego orzeczenia na tej samej nieruchomości zostanie ustanowiona i wpisana do księgi wieczystej hipoteka na rzecz osoby trzeciej, wówczas ustanowienie hipoteki przymusowej w trybie zabezpieczenia roszczenia wynikającego z prawomocnego orzeczenia postawi wierzyciela w daleko gorszej sytuacji aniżeli ta, w której znajdował się przed upadkiem zabezpieczenia. Nowo ustanowiona przez niego hipoteka będzie bowiem wpisana w księdze wieczystej na dalszym miejscu niż poprzednia, co w konkretnej sytuacji może nawet całkowicie zniweczyć jego szanse zaspokojenia wierzytelności.

3. Jeżeli po ustanowieniu hipoteki przymusowej w trybie zabezpieczenia powództwa wobec dłużnika zostanie ogłoszona upadłość, wpisanie nowej hipoteki będzie już niemożliwe, a wierzyciel zostanie objęty postępowaniem upadłościowym na zasadach ogólnych, co również może nawet całkowicie zniweczyć jego szanse zaspokojenia wierzytelności

Wobec powyższego, nie powinno ulegać wątpliwości, że uregulowanie art. 754¹ § 1 k.p.c. narusza prawo do własności uregulowane w art. 64 ust. 1 Konstytucji oraz prawo do sądu, uregulowane w art. 45 ust. 1 Konstytucji, w związku z wynikającymi z zasady demokratycznego państwa prawa (art. 2 Konstytucji) następującymi zasadami: zasadą przyzwoitej legislacji, zasadą sprawiedliwości proceduralnej i zasadą dostatecznej określoności przepisów prawa. Uzasadniając tę tezę należy podnieść, co następuje.

W tym miejscu należy podkreślić, że zarysowanych powyżej problemów w żaden nie rozwiązuje zawarte w przepisie art. 754¹ § 1 k.p.c. zastrzeżenie, zgodnie z którym Sąd może ustalić inną datę upadku zabezpieczenia. Jest tak w szczególności z następujących względów:

- Unormowanie to stanowi wyjątek, a nie regułę. Zastosowanie go przez sąd nie jest obligatoryjne.
- Sąd może ustanowić inny niż miesięczny termin upadku zabezpieczenia jedynie przed upływem ustawowego terminu. Po upływie tego terminu jest to już niemożliwe, gdyż skutek następuje z mocy prawa. Łatwo zatem o sytuację, w których potrzeba przedłużenia terminu upadku zabezpieczenia zostanie przez Sąd dostrzeżona już po upływie terminu ustawowego, przez co szkoda dla wierzyciela będzie nieodwracalna.
- Przynajmniej jednak, nie wiadomo w jaki sposób sąd miałby ustalić nowy, przedłużony termin upadku zabezpieczenia tak, aby interesy wierzyciela pozostały nienaruszone. W sytuacji, w której zabezpieczenie w postaci hipoteki przymusowej upada niezależnie od podjętych przed wierzyciela czynności egzekucyjnych, termin ten musiałby zostać ustalony w ten sposób, aby nie było ryzyka że wierzyciel nie zdoła ukończyć egzekucji z nieruchomości w tymże terminie. Realnie rzecz biorąc, ustalenie takiego terminu nie jest możliwe (chyba, że brać pod uwagę skrajne przypadki, takie jak np. wydłużenie terminu upadku zabezpieczenia z jednego miesiąca do np. dziesięciu lat)

Odnosząc się do zarzutu naruszenia prawa do własności należy wskazać, że w orzecznictwie Trybunału utrwał się pogląd, wedle którego z ochrony własności oraz innych praw majątkowych statuowanej w art. 64 ust. 1 Konstytucji wynikają obowiązki ustawodawcy: pozytywny, tj. ustanowienia procedur ochrony praw majątkowych oraz negatywny, tj. powstrzymywania się od regulacji, które owe prawa mogłyby pozbawiać ochrony prawnej lub ją ograniczać. Ochrona zapewniana majątkowym prawom podmiotowym musi być realna. Punktem odniesienia (kryterium weryfikacji tej cechy) musi być skuteczność realizacji określonego prawa podmiotowego w konkretnym otoczeniu systemowym, w którym ono funkcjonuje (tak wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 listopada 2010 r. sygn. K 19/06 i powołane w nim wyroki TK: z 12 stycznia 2000 r., sygn. P 11/98, OTK ZU nr 1/2000, poz. 3; z 19 grudnia 2002 r., sygn. K 33/02, OTK ZU nr 7/A/2002, poz. 97; z 20 stycznia 2004 r., sygn. SK 26/03, OTK ZU nr 1/A/2004, poz. 3; z 11 maja 2010 r., sygn. SK 50/08, OTK ZU nr 4/A/2010, poz. 34).

W ocenie skarżącego, istotnym elementem procedur ochrony praw majątkowych ustalonych zgodnie z dyrektywami wywodzonymi z powołanego przepisu Konstytucji jest procedura zabezpieczania roszczeń na czas postępowania sądowego. Przy braku tej procedury (lub przy jej ewidentnej wadliwości) ochrona prawna majątkowych praw podmiotowych nie byłaby ochroną realną. Dłużnik z łatwością mógłby bowiem już po wszczęciu postępowania sądowego zmierzającego do wyegzekwowania wierzytelności, a przed zakończeniem tego postępowania, podjąć takie działania które uniemożliwiłyby lub istotnie utrudniły wyegzekwowanie zapadłego w sprawie orzeczenia uwzględniającego roszczenie powoda.

Z taką właśnie ewidentną wadliwością aktualnie obowiązującej procedury postępowania zabezpieczającego mamy do czynienia w przypadku przepisu art. 754¹ § 1 k.p.c. Jego treść odniesiona do zabezpieczenia w postaci hipoteki przymusowej przesądza o tym, że dłużnik może łatwo doprowadzić do uniemożliwienia lub istotnego utrudnienia zaspokojenia wierzyciela z nieruchomości stanowiących własność dłużnika, pomimo uzyskania przez wierzyciela zabezpieczenia w postaci hipoteki przymusowej na tych nieruchomościach. Wystarczy, że dłużnik po ustanowieniu hipoteki przymusowej w trybie zabezpieczenia powództwa dokona zbycia lub istotnego obciążenia zabezpieczonej nieruchomości. W takim przypadku, po upadku zabezpieczenia w postaci hipoteki przymusowej zgodnie z art. 754¹ § 1 k.p.c. wierzyciel nie będzie mógł skutecznie zaspokoić się z przedmiotowej nieruchomości, gdyż albo przestanie ona być już własnością dłużnika, albo też inny wierzyciel (być może działający w porozumieniu z dłużnikiem) uzyska hipotekę z wyższym pierwszeństwem. A zatem, obecność przepisu art. 754¹ § 1 k.p.c. w polskiej procedurze postępowania zabezpieczającego sprawia, że jest ona obarczona istotną wadą z punktu widzenia jej celów i funkcji, rozumianych w świetle konstytucyjnej zasady prawa do własności.

Uzasadniając z kolei naruszenie przez inkryminowany przepis zasady prawa do sądu, określonej w art. 45 ust. 1 należy wskazać, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału na prawo do sądu składa się w szczególności prawo do odpowiedniego kształtowania procedury postępowania sądowego, w tym prawo do wykonania prawomocnego orzeczenia w postępowaniu zabezpieczającym i egzekucyjnym (wyr. TK z 12 marca 2002 r., P 9/01). Nie ulega też wątpliwości, że w państwie prawnym prawo do sądu nie może być rozumiane jedynie formalnie, jako dostępność drogi sądowej w ogóle, lecz i materialnie, jako możliwość prawnie skutecznej ochrony praw na drodze sądowej (wyr. TK z 31 stycznia 2005 r., SK 27/03).

W kontekście powyższych uwag należy wskazać, że przepis art. 754¹ § 1 k.p.c. narusza prawo do sądu, gdyż – z przyczyn opisanych powyżej – pozbawia jakiegokolwiek racjonalności oraz możliwości praktycznego zastosowania tak istotną instytucję postępowania zabezpieczającego, jaką jest hipoteka przymusowa na nieruchomości dłużnika. W braku racjonalnej możliwości praktycznego zastosowania tej instytucji, obowiązującej procedury cywilnej nie można uznać za odpowiednio ukształtowaną. Nie daje ona bowiem faktycznie prawnej możliwości skutecznego zapobieżenia wyzbyciu się lub obciążeniu przez pozwanego należących do niego nieruchomości ze szkodą dla wierzyciela, dochodzącego swych praw na drodze sądowej.

W ocenie Skarżącego, naruszenie przez przepis art. 754¹ § 1 k.p.c. konstytucyjnych praw do własności i do sądu następuje w ścisłym powiązaniu z naruszeniem szeregu zasad, wywodzących się z zasady demokratycznego państwa prawa, określonej w art. 2 Konstytucji, a to: (i) zasady przyzwoitej

legislacji, wraz z wynikającą z niej zasadą racjonalności, (ii) zasady sprawiedliwości proceduralnej, oraz (iii) zasady dostatecznej określoności.

Zgodnie z zasadą przyzwoitej legislacji, każdy przepis prawa powinien być tak ujęty, aby zakres jego zastosowania obejmował tylko te sytuacje, w których działający racjonalnie ustawodawca zamierzał wprowadzić regulację ograniczającą korzystanie z konstytucyjnych wolności i praw (por. wyr. TK z 21 kwietnia 2009 r., K 50/07 i powołane tam orzecznictwo). Wywodzona stąd zasada racjonalności opiera się na założeniu, że oceniając konstytucyjność przepisu należy badać nie tylko, czy przepis ten umożliwia realizację celów założonych przez prawodawcę, ale także cele, które ustawodawca chciał, a nawet powinien przy pomocy tegoż przepisu zrealizować (wyr. TK z 17 maja 2005 r., P 6/04).

Inkryminowany przepis, pozbawiając sensu i praktycznego zastosowania instytucję hipoteki przymusowej w postępowaniu zabezpieczającym w sposób już opisany, pozostaje w rażącej sprzeczności z zasadą przyzwoitej legislacji i zasadą racjonalności. Należy w tym miejscu dodać, że przepis ten, w brzmieniu jakie zostało mu nadane, pozostaje również w jaskrawej sprzeczności z intencją ustawodawcy, wyrażoną w uzasadnieniu projektu ustawy, na mocy której został wprowadzony (ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw - Dz.U. Nr 172, poz. 1804). W uzasadnieniu projektu tej ustawy (druk sejmowy nr 965 z dnia 4 października 2002 r., str. 95), stwierdza się, co następuje.

„Proponuje się też uregulowanie upadku zabezpieczenia w sytuacji, gdy uprawniony uzyska korzystne dla siebie rozstrzygnięcie (proponowane art. 754¹ i 757). Uprawniony po wygraniu postępowania rozpoznawczego powinien bowiem jak najszybciej egzekwować swoje roszczenie. Jakikolwiek przedłużanie postępowania zabezpieczającego ponad niezbędną potrzebę stwarza niepewność stanu prawnego. Może też być prowadzone dla szynkany obowiązanego. Dlatego proponuje się, że jeżeli uprawniony po wygraniu sprawy nie zażąda prowadzenia egzekucji z przedmiotu zajętego w ramach zabezpieczenia w terminie miesiąca od zakończenia postępowania w sprawie, to zabezpieczenie upada.”

Z zacytowanego fragmentu wynika jednoznacznie, że intencją autora projektu ustawy było, aby zabezpieczenie (w tym – *lege non distinguente* – zabezpieczenie w postaci hipoteki przymusowej) upadało z mocy prawa tylko „jeżeli uprawniony po wygraniu sprawy nie zażąda prowadzenia egzekucji z przedmiotu zajętego w ramach zabezpieczenia w terminie miesiąca od zakończenia postępowania w sprawie”. Gdyby zamiar ten znalazł odzwierciedlenie w treści przyjętego przepisu, wówczas nie byłoby podstaw dla formułowania niniejszej skargi. Tak się jednak nie stało. Intencje autora projektu nie znalazły niestety odzwierciedlenia w literalnym brzmieniu inkryminowanego przepisu, z którego wynika jednoznacznie, że upadek zabezpieczenia następuje niezależnie od tego, czy wierzyciel zażąda prowadzenia egzekucji z przedmiotu zajętego w ramach zabezpieczenia, czy nie, a jedyną jego przesłanką jest upływ czasu.

Należy w tym miejscu podnieść, że również oficjalne stanowisko Ministerstwa Sprawiedliwości w przedmiocie treści normatywnej przedmiotowego przepisu jest takie, że treść ta zgodna jest z intencją wyrażoną w zacytowanym wyżej fragmencie uzasadnieniu projektu ustawy nowelizującej. Wynika to z odpowiedzi na interpelację posłów Beaty Doroty Sawickiej i Tomasza Lenza (nr 8522) dnia 11.06.2007 r. w sprawie postępowania zabezpieczającego, udzielonej dnia 13.07.2007 przez

podsekretarza stanu Małgorzatę Manowską (Sprawozdanie Stenograficzne z 46 posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniach 22, 23, 24 i 28 sierpnia oraz 4 września 2007 r., ANEKS - Odpowiedzi na interpelacje poselskie, część 2, str. 648).

Odnosząc się z kolei do naruszenia zasady sprawiedliwości proceduralnej należy wskazać, co następuje. W treści zasady państwa prawnego mieści się prawo do rzetelnej i sprawiedliwej procedury, ze względu na jego istotne znaczenie w procesie urzeczywistniania praw i wolności obywatelskich. Z tych samych powodów w państwie prawnym wymagane jest w szczególności zrozumiałe, precyzyjne i zgodne z innymi regułami, wynikającymi z istoty takiego państwa, unormowanie procedury, jak również prawidłowe i ścisłe jej stosowanie w praktyce, w szczególności zaś jej przepisów, które określają uprawnienia procesowe uczestników postępowania (wyr. NSA z 19.10.1994 r., V SA 250/93). Przepis art. 754¹ § 1 k.p.c., jako przepis procedury postępowania cywilnego, powinien odpowiadać ww. standardom konstytucyjnym. Z uwagi na obszernie przytoczoną powyżej argumentację, należy uznać, że standardów tych ewidentnie nie spełnia. Nie można uznać za rzetelne i sprawiedliwe uregulowania proceduralnego, które umożliwia stronie procesu uzyskanie „zabezpieczenia” swoich roszczeń na nieruchomości dłużnika, a zarazem przewiduje upadek tego rzekomego zabezpieczenia z mocy samego prawa po miesiącu od uprawomocnienia się orzeczenia, a więc w terminie w którym w sposób oczywisty nie jest możliwe przeprowadzenie postępowania egzekucyjnego z nieruchomości na której ustanowiono „zabezpieczenie”. Takie „zabezpieczenie” nie jest w istocie żadnym zabezpieczeniem, a jedynie jego pozorem. Utrzymywanie tego rodzaju norm proceduralnych w systemie prawnym jest nie do pogodzenia z wymogiem zapewnienia przez ustawodawcę rzetelnej i sprawiedliwej procedury, a przez to przeczy konstytucyjnej zasadzie sprawiedliwości proceduralnej.

Uzasadniając wreszcie zarzut naruszenia zasady dostatecznej określoności, należy wskazać iż z zasady tej można wyprowadzić nakaz stanowienia norm jasnych, zrozumiałych dla adresatów, pozwalających ustalić jednoznacznie ich treść, niebudzących wątpliwości interpretacyjnych i niepowodujących przez to rozbieżności w procesie ich stosowania. Przepis art. 754¹ § 1 k.p.c., mimo że jego literalna wykładnia jest jasna, to jednak z uwagi na swą jaskrawą niedorzeczność (w odniesieniu do hipoteki przymusowej) powoduje głębokie rozbieżności wśród komentatorów, przez co nie sposób uznać go za dostatecznie określony w swej treści.

Pośród przedstawicieli doktryny wypowiadających się w przedmiocie powołanego przepisu wyróżnić można dwie grupy.

Pierwsza grupa obejmuje tych autorów, którzy bazując na wykładni literalnej przedmiotowego przepisu potwierdzają, iż na jego podstawie upadek zabezpieczenia (w tym w postaci hipoteki przymusowej) następuje niezależnie od wszczęcia egzekucji przez wierzyciela. Tylko nieliczni spośród tych komentatorów dostrzegają jednak jak daleko idące skutki dla konstytucyjności, a nawet elementarnej racjonalności, ma taka wykładnia. Ci autorzy, którzy jednak dostrzegają ten problem, przedstawiają w tym zakresie mocne postulaty *de lege ferenda*. Znamienitym przykładem jest tu – zacytowana poniżej – wypowiedź Z. Woźniaka.

Druga grupa obejmuje tych autorów, którzy w ogóle jakby nie dostrzegając wniosków płynących z literalnej wykładni przepisu, opisują jego treść normatywną tak, jakby odpowiadała ona opisanej

wyżej intencji ustawodawcy. Przedstawiciele drugiej grupy komentatorów stwierdzają więc bez szerszego uzasadnienia, że skutek przewidziany w art. 754¹ § 1 k.p.c. nie następuje (zabezpieczenie w postaci hipoteki przymusowej nie upada), o ile tylko przed upływem terminu wskazanego w art. 754¹ § 1 k.p.c. wierzyciel złoży wniosek o wszczęcie egzekucji z przedmiotu zabezpieczenia. Autorzy ci zdają się wskazywać na tę konkluzję jako na oczywistą i nie dostrzegają potrzeby wskazywania wyraźnej podstawy prawnej w tym zakresie. Wydaje się, że za wystarczające uznają założenie zasady racjonalnego ustawodawcy.

Poniżej przedstawię przykłady wypowiedzi przedstawicieli obydwu grup, celem uwidocznienia jak radykalne, a zarazem nieuświadomiane powszechnie różnice w doktrynie cywilnego prawa proceduralnego wywołuje wykładania inkryminowanego przepisu. Podkreślenia w cytatach pochodzą od autora niniejszej skargi konstytucyjnej.

Do komentatorów grupy pierwszej zaliczyć należy następujących autorów:

- Z. Woźniak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*. J. Gołaczyński (red.), LEX 2012

„Odrębnego omówienia wymaga sytuacja prawna uprawnionego, którego roszczenie zostało zabezpieczone hipoteką przymusową. Opisany w art. 754¹ § 1 k.p.c. upadek zabezpieczenia jest bezwarunkowy, co oznacza, iż po upadku zabezpieczenia uprawniony nie może skutecznie prowadzić egzekucji z nieruchomości, statku, statku w budowie, które nie stanowią już własności obowiązanego, a na których w toku postępowania zabezpieczającego ustanowiono hipotekę przymusową. Hipoteka przymusowa wygaśnie po upływie miesiąca od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego powództwo bez względu na to, czy uprawniony skierował w tym terminie wniosek o wszczęcie egzekucji z nieruchomości (upadek opisany w § 1 jest bezwarunkowy). Jeśli uprawniony wszczął egzekucję z nieruchomości, na której ustanowiono hipotekę, w terminie miesiąca od uprawomocnienia się orzeczenia, hipoteka upadnie w toku postępowania egzekucyjnego. Hipoteka uprawnia wierzyciela do zaspokojenia się z nieruchomości bez względu na to, czyją jest własnością. W przypadku zbycia nieruchomości w toku postępowania, w którym udzielono zabezpieczenia, uprawniony będzie mógł skierować i prowadzić egzekucję z nieruchomości, na której ustanowiono hipotekę (po uprzednim uzyskaniu tytułu przeciwko nabywcy), dopóki istnieje hipoteka. To hipoteka uprawnia wierzyciela do prowadzenia egzekucji z rzeczy, która nie stanowi własności dłużnika. W przypadku upadku hipoteki, a dojdzie do niego po upływie miesiąca od uprawomocnienia się orzeczenia, uprawniony nie będzie legitymowany do prowadzenia egzekucji z nieruchomości uprzednio obciążonej hipoteką (wszczęcie egzekucji nie stanowi przeszkody do upadku hipoteki). W przypadku upadku hipoteki właściciel niebędący dłużnikiem osobistym uprawnionego będzie mógł wystąpić o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności w zakresie, w jakim uprawnia on do prowadzenia egzekucji z nieruchomości, powołując się na fakt, iż po powstaniu tytułu nastąpiło zdarzenie (upadek hipoteki), z którego wynika, iż zobowiązanie nie może być egzekwowane z nieruchomości stanowiącej własność osoby, która nie jest dłużnikiem osobistym uprawnionego (art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.). Przedstawiony przykład oznacza, iż de lege ferenda należy dokonać zmiany treści art. 754¹ § 1 k.p.c. przez wprowadzenie warunku upadku zabezpieczenia na wzór regulacji zawartej w § 2 komentowanego przepisu - zabezpieczenie nie upada, jeśli uprawniony w terminie miesiąca wniesie o dokonanie czynności niezbędnych do prowadzenia egzekucji.”

- E. Stefańska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Pruś Piotr, Stefańska Ewa, Sieńko Małgorzata, Tomaszewski Krzysztof, Radwan Marcin, Manowska Małgorzata, LexisNexis 2011, Warszawa, (wydanie I)

„Jednocześnie okoliczność, czy w powyższym terminie uprawniony doprowadzi do wszczęcia postępowania egzekucyjnego, czy też nie, pozostaje bez wpływu na upadek zabezpieczenia. Aby zapobiec negatywnym konsekwencjom upadku zabezpieczenia, wierzyciel powinien przed upływem miesiąca od uprawomocnienia się orzeczenia podjąć czynności zmierzające do wszczęcia postępowania egzekucyjnego na podstawie uzyskanego tytułu wykonawczego i dokonania na jego podstawie zajęcia rzeczy, wierzytelności lub praw, których zabezpieczenie dotyczy.”

- M. Muliński [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie egzekucyjne. Komentarz do art. 730-1088*. J. Jankowski (red.), Warszawa 2013, *legalis.pl*

„Zabezpieczenie ustaje wskutek: (...) 6) po upływie miesiąca od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie, które podlegało zabezpieczeniu (art. 754¹ § 1)”

Natomiast do komentatorów grupy drugiej zaliczyć należy następujących autorów:

- I. Gil [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, dr hab. prof. nadzw. UW r Elwira Marszałkowska-Krzesć (red.), Rok wydania: 2013, Wydanie 8, *legalis.pl*

„Do upadku udzielonego zabezpieczenia może dojść w efekcie zaniechań samego uprawnionego, a mianowicie, jeżeli uprawniony, po uprawomocnieniu się orzeczenia uwzględniającego zabezpieczone roszczenie nie złoży wniosku o wszczęcie postępowania egzekucyjnego w ciągu miesiąca od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie, które podlegało zabezpieczeniu; (...)”

- J. Jagieła [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. T. 3, :* K. Piasecki (red.), Warszawa 2010, Wyd. 5, *legalis.pl*

„Upadek zabezpieczenia przewidziany w przepisie art. 754¹ § 1 KPC następuje, jeżeli uprawniony w ciągu miesiąca od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego zabezpieczone roszczenie nie złożył wniosku o wszczęcie egzekucji.

- A. Zieliński [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*. A. Zieliński, K. Flaga-Gieruszyńska, Wyd. 6, Warszawa 2012

„Zabezpieczenie stanowi tymczasową ochronę prawną, której celem jest umożliwienie wykonania zapadłego w sprawie orzeczenia. Z tego też względu ustawodawca ustanawia termin do wszczęcia przez uprawnionego kroków zmierzających do wykonania orzeczenia merytorycznego (np. wszczęcia egzekucji), po bezskutecznym upływie którego udzielone zabezpieczenie upada.”

- T. Ereciński [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Część Druga. Postępowanie zabezpieczające*, Jędrzejewska Maria, Grzegorz Paweł, Weitz Karol, Ereciński Tadeusz, Gudowski Jacek, LexisNexis, Warszawa 2012, (wydanie IV)

„Przepis dotyczy upadku zabezpieczenia oraz możliwości stwierdzenia tego upadku. Jako regułę ustawa przyjmuje, że udzielone zabezpieczenie roszczeń pieniężnych upada po upływie miesiąca od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie, które podlegało zabezpieczeniu. Przepis ten ma na celu zmotywowanie uprawnionego do jak najszybszego wyegzekwowania swojego roszczenia. Przedłużenie funkcjonowania zabezpieczenia po wydaniu korzystnego dla uprawnionego rozstrzygnięcia stwarza niepewność stanu prawnego oraz może być środkiem do szykanowania obowiązanego. Dlatego też, jeżeli uprawniony po wygraniu sprawy nie zażąda przeprowadzenia egzekucji z przedmiotu zajętego w ramach zabezpieczenia, w zasadzie w terminie miesiąca od zakończenia postępowania w sprawie, to zabezpieczenie upada. (...) W razie złożenia przez uprawnionego wniosku o wszczęcie egzekucji wykonanie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia staje się niejako egzekucją, a dokonane w ramach postępowania zabezpieczającego czynności egzekucyjne stają się czynnościami postępowania egzekucyjnego.”

Niezależnie od liczby przedstawionych rozbieżności w poglądach należy wskazać na ich specyficzny charakter. Otóż wydaje się, że poszczególni komentatorzy (z chlubnym wyjątkiem Z. Woźniaka) zdają się w ogóle nie dostrzegać, jak problematyczne jest sformułowanie przedmiotowego przepisu. Również, komentatorzy nie powołują się na siebie nawzajem, jakby nie zauważając iż interpretacje przedmiotowego przepisu są skrajnie rozbieżne. Problem skutków wykładni literalnej tegoż przepisu ani możliwych wykładni alternatywnych właściwie w ogóle nie zaistniał dotychczas w literaturze przedmiotu. Wydaje się więc, że nie tylko skala przedstawionych rozbieżności ale także ich specyficzny charakter, świadczą o tym, że przepis ten nie jest sformułowany zgodnie z zasadą

dostatecznej określoności. Nie jest on zrozumiały dla adresatów i nie pozwala na jednoznaczne ustalenie jego treści normatywnej.

IV. Wniosek o wydanie postanowienia o tymczasowym zawieszeniu (wstrzymaniu) wykonania zaskarżonego orzeczenia

Uzasadniając wniosek o wydanie postanowienia o tymczasowym zawieszeniu lub wstrzymaniu wykonania postanowienia Sądu Okręgowego w K z dnia marca 2013 r., wskazuję, co następuje.

Orzeczenie to ma wprawdzie charakter deklaratoryjny, ale nie niweczy to jednak interesu prawnego Skarżącego w żądaniu wstrzymania jego wykonania. Orzeczenie to stanowi bowiem podstawę do wykreślenia hipoteki przymusowej z księgi wieczystej (). Pomimo uprawomocnienia się przedmiotowego orzeczenia, hipoteka przymusowa do dnia sporządzenia niniejszej skargi nie została z księgi wieczystej wykreślona. Zatem, jeśli wykonanie zaskarżonego orzeczenia zostanie wstrzymane lub zawieszona, to po ewentualnym stwierdzeniu niekonstytucyjności art. 754¹ k.p.c. Skarżący będzie mógł w dalszym ciągu prowadzić egzekucję z przedmiotu zabezpieczenia tak, jakby do upadku zabezpieczenia nigdy nie doszło.

Natomiast jeśli hipoteka zostanie wykreślona, to wówczas pomimo ewentualnego uznania niekonstytucyjności inkryminowanego przepisu i utracie jego mocy obowiązującej, Skarżący nadal będzie mógł dochodzić zaspokojenia swych roszczeń od spółki K

S.A. w upadłości układowej jedynie w ramach toczącego się postępowania upadłościowego. Z przyczyn, o których była mowa na wstępie, jest pewne iż w takim przypadku zaspokojenie Skarżącego nie będzie pełne (w przeciwieństwie do sytuacji, jaka miałaby miejsce gdyby egzekucja wprost z przedmiotu zabezpieczenia była możliwa), a zatem Skarżący poniesie szkodę.

Zatem, należy przyjąć, że w niniejszej sprawie spełnione są przesłanki wydania postanowienia tymczasowego przewidziane w art. 50 ust. 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o trybunale konstytucyjnym, a mianowicie wykonanie zaskarżonego orzeczenia w drodze wykreślenia hipoteki z księgi wieczystej wiązałoby się z dużym uszczerbkiem dla Skarżącego, a za wydaniem tego postanowienia przemawia ważny interes prywatny Skarżącego.

RADCA PRAWNY
Mieczysław Piekarski

Załączniki:

1. Cztery odpisy skargi konstytucyjnej wraz z załącznikami
2. Pełnomocnictwo szczególne wraz z dowodem uiszczenia opłaty skarbowej
3. Postanowienie Sądu Okręgowego w K z dnia marca 2013 r.
4. Postanowienie Sądu Apelacyjnego w K z dnia kwietnia 2013 r.
5. Wydruk z księgi wieczystej